

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nepriljubljenih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. na brisemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebej. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 3113

Varstvo otrok in mladine

Zadnje čase se čujejo vse pogostejše za-skrbljeni glasovi o obupnem stanju jugoslo-vanskega narodnega naraščaja. Vse preveč pozornosti so posvečali naši listi otroški bedi drugod — zlasti v Rusiji — ter prezrli ob tem krščanskem usmiljenju za druge izredno težke razmere, v katerih životari naša lastna mladina.

V nedeljo, 29. novembra t. l. je imela Ju-goslovanska unija za zaščito dece svojo glav-no skupščino. Ob tej priliki so se zabeležili od raznih strani zanimivi podatki o bedi naše dece ter o vsotah, ki se pri nas uporabljajo bodisi za direktno pomoč, bodisi za organi-zacijo te pomoči.

Po državni statistiki imamo v Jugoslaviji okrog 6 milijonov otrok in mladostnikov do 16. leta. Od tega števila je potrebnih 70 % — ali 4.200.000 otrok socialne zaščite. Od teh po-trebnih otrok je samo po mestih in trgih ca. 180.000 takih, ki jim nedostaje najpotrebnej-sih življenjskih pogojev za obstoj in razvoj. Vsi taki zapušteni reveži s podeželja tu sploh niso upoštevani.

V Nemčiji so potrošili samo v l. 1929. 137 milijard dinarjev za varstvo svoje dece. Ame-rika je izdala že desetine milijard dolarjev za mladinsko zaščito; dunajska občina je potro-sila l. 1929. v to svrhu 430 milijonov dinarjev, občinski skladi Severne Amerike znašajo 100 milijard dinarjev, Jugoslavija je pa izdala v zadnjih štirih letih po 30 milijonov, in to iz državnih, občinskih in privatnih virov skupaj. Proračun Jugoslovanske unije za zaščito dece znaša za bodoče leto 678.527 dinarjev.

Za popolno zaščito naše potrebne mladi-ne bi potrebovali v naši državi 1200 milijonov na leto.

Kratko rečeno: kaka resna organizacija za varstvo in pomoč naše ogrožene mladine v Jugoslaviji sploh ne eksistira.

Prav ganljivo se slišijo od vsepovsod tož-be o beli kugi, ki da je začela tudi pri nas že izpodjedati korenine našega zdravega naroda. Koliko skrbi za tiste, ki jih še ni, in kako malo za one, ki med nami hirajo in umirajo, ker nimajo nikogar, da bi jim priskočil na pomoč.

Prav v tem vprašanju imamo klasičen primer moralistov v besedi in teoriji, ljudi, ki z načelnimi gesli skušajo opravičevati svojo dejansko asocialnost, ki se ne strašijo nala-gati dolžnosti do Boga, naroda in države na tuja ramena in ki tolažijo svojo vest s tem, da z ogorčenjem na jeziku kažejo na razmere drugod, ki so baje v tem pogledu zelo zelo slabe.

Če kdo, se mi učitelji ne smemo pustiti uspraviti po takih manevrih v prijetno samo-zadovoljstvo. Niti sentimentalno hvalisanje naših »zdravih« družin niti ogorčenje nad po-kvarjenostjo drugod, nam ne sme niti za tre-nutek odvrti kritičnega pogleda od dejan-skega stanja naših razmer.

Če smo resnični vzgojitelji narodovega naraščaja, se ne smemo plašiti pogledati res-nici v obraz. Prava vzgoja je mogoča le na osnovi brezpogojne resnice. Naši listi nam tega ne povedo in nam tudi povedati ne mo-rejo. Iz stolpcev dnevnega časopisa se utr-ne le tu pa tam osamljen žarek, ki posveti le za trenutek na poedino bolečo rano našega dru-žabnega organizma. Posamezno prikazana de-la vtis in ustvarja slepilo izjeme: za vsako tako »izjemo« si za svoj dušni mir in filistrsko samodopadljivost naštejemo takoj deset drugih »slučajev«, ki potrjujejo »izjemo«. V skrajnem primeru se poslužimo še individuali-stične morale malomeščana, da pokažemo s prstom na »nemoralnega petelina«, ki je za-grešil to pohujšljivo izjemo. V splošnem je pa narod zdrav in naša vest pomirjena vse do-tlej, dokler nas ne prebudi iz letargije nov utrinek tam nekje na predzadnji strani na-šega »lajbžurnala«.

Sami duševni kompleksi! Ta nojevska po-litika ograja naš narodni obstoj. To rožnato kopreno, skozi katero gledamo svoje domače prilike, si je treba z energičnim prijemom str-gati z obraza. »Izjemam« v časopisju je tre-ba postaviti ob stran tisoče novih »izjem«, ki jih prav mi učitelji srečujemo dan za dnevom ob svojem delu. Postanimo vest naroda, ki naj ne miruje, dokler z narodovega telesa ne bo odstranjena sleherni tenčica, ki zakriva težke gospodarske in socialne rane naše domovine.

Ni dolgo tega, ko se nam je očitilo, da nam je samo za »stanovščino«, da se briga-mo le za se in da nam ni mar, da bi otrokom ne bilo treba zmrzovati i. t. d. Ne glede na to, da so naši ljubeznivi ocenjevalci šli preko vsega dela, ki ga opravlja učiteljstvo že deset-letja gratis na vseh področjih narodne pro-svete in ne prejema za cele mesece napo-rnega dela niti toliko honorarja, kolikor ga je dobil pisec dotičnega očitka za stavek, naper-jen proti učiteljstvu, je res, da nam tudi za delo med narodom daje stanovska organiza-cija pobude in podpore in sploh omogoča

marsikak pokret, ki koncem koncev koristi vendarle samo ljudstvu, od katerega živimo in za katero živimo. Zato se tudi ne bomo odtegovali dolžnosti, da pokažemo naši jav-nosti razmere, v katerih živi naša mladina ter

socialno zaščito, ki jo uživa, take, kakršne so. Storili bomo to, ne iz užaljenosti, ampak, iz čuta odgovornosti za občestvo, v katerem de-lamo in iz katerega edino izhaja upravičenost našega poklica in stanu.

Emil Adamič



V nedeljo, 6. decembra, zjutraj je povsem nepričakovano umrl v ljubljanski bolnici Emil Adamič v starosti 59 let. Pokojnik je bil dolgo let osnovnošolski učitelj, a po voj-ni je po absolviranju konservatorija postal profesor glesbe na državni učiteljski šoli v Ljubljani. Neštete njegove skladbe, ki niso manjkale prav na nobenem koncertnem spo-redu, nam pričajo, kako odličnega skladate-lja in poznavalca slovenske glasbe smo zgubi-li.

Dragi in nepozabni naš Emil!

Govor tov. Draga Supančiča na gro-bu pokojnega Emila Adamiča, predsedni-ka učiteljskega pevskega zbora.

Od prvih akordov...

S pospešenimi koraki hiti neizprosna uso-da v krog mojih mladostnih tovarišev, ne še dozorelih za večni pokoj. Sprva v desetletjih, v petletnicah, na leto, in, Bog moj, je li res... tekem zadnjih dveh mesecev... četrtič že na ljubljanski poljani brezkončne tišine...

Pravkar so odjeknili zadnji akordi voja-ske godbe, ki je spremljala k nepričakovane-mu počitku prijatelja Frice in že se je stemni-lo obzorje, da z bliskovito silo udari ob hrast tam sredi žvrgoleče poljane. Dvoje živih bi-tij, sočnih, krepkih, plodonosnih, na tleh ob obilici trhljih, prezorelih teles... Mora li biti tako usojeno?

Nisem mislil na današnjo žrtev, ko sem se nedavno s sklonjeno glavo vračal iz Ljub-ljane v moje zasnežene planine. Misli so mi tedaj uhajale daleč nazaj v dobo naših di-jajskih let, prvi pevski nastop na ljubljanskem pokopališču, na štiri pevce, — Tine, Lojze, Frice, Tone, — na mične pesmice, ki so nam odpirale vrata v človeške duše in srca — in skoro bi tedaj pozabil na njega, ki je polagal prvo brstje svoje lirike v naša prsa, da so od-jekali neznani akordi v nočno temino — ob-krožajoč v sanje potopljena ljubljanska de-kleta.

Vem, še se nas spominjajo. Bili smo živi, plamteči, vedno veseli, dasi smo rastle iz bo-dečega robidovja. Seznanil sem tovariše z Emilom, ki se je na tretji stopnjici nad nami bližal javnemu življenju. Jaz sam sem ga po-znal še iz dni ljubljanskega potresa, ko smo na širni ravnini Friškovec, pred skromnim Marijinim znamenjem s Palestrinovimi sklad-bami božali v strahu trepetajoče ljubljanske duše.

Emil se nas je oklenil in to zelo prijateljsko. Šhajali smo se na njegovem stanovanju v stari šentpetrski šoli. Njegov oče — učitelj in organist — blaga starina, nadvse ljubez-njiv, nas je bil vesel, saj je opazal v nas res iskreno ljubezen do slovenske pesmi, bodisi posvetne ali nabožne, in doznal, da nas ne priklepa le golo kruhoborstvo k njegovim staroveškim orglam, ki jih je včasih zaradi oslabelega sluha usmeril prav v drugo stran kakor mi pevci.

Tako. Z Emilom smo prepevali. Pa se je vzbudila ob tej priliki v njem neka iskrica, vodeča k samotvornosti. Stali smo ob njego-vem klavirju, če bi smel tako imenovati ono čudo iz predzadnjega stoletja, in preizkušali harmonizacijo tedanjih ljubljanskih šlagerjev »Kaj pa naša Mina...«, »od zgoraj« i. t. d.

Kadarkoli nam usoda izseka na tej z gro-bovi posejani ravnini novo jamo, vselej nam srce zakrvari v novi rani. Tudi danes nas je usoda pozvala na ta tihi kraj, da se še enkrat ooslovimo od tega, kar ni več naše. In tudi danes nam je zakravelo srce od bolesti. Zakravelo je in bo še dolgo krvavelo. Kajti danes ne sprejema slovenska zemlja le člo-veka, ne sprejema le tovariša in prijatelja, temveč sprejema zaklad, kakršnega nam je usojeno izgubiti le enkrat v vsakem zgodo-vinskem razdobju. Tako nam je, ko da se poslavljamo od domače pesmi na vasi, tako nam je, ko da leži pred nami strta piščal pa-stirjev, tako nam je, ko da ne bomo nikoli več poslušali zvonkljanja zelenih domačih planin. Zakaj slovenski guslar, ki je znal tako prisluskovati tajinstvenemu utripu naroda duše, guslar, ki nas je vse življenje opajal z zvoki domače vasi, njega ni več in ga nikoli več ne bo med nami. Usahnil je studenec, ki je vrel iz ostrja slovenske zemlje, usahnil sredi najjačjega žuborenja.

Dragi Emil! Tvoj grob bo danes zasut, zasut in pokrit z belo mehko odejo slovenske božične pokrajine. Tu boš počival in mirno spal. Neštetokrat bo prek Tvojega groba za-trepetala pesem, ki Ti je nekoč prvirlela iz srca in ki si jo daroval svojemu rodu. Tedaj boš v duhu zopet med nami, med nami so-rojaki, med nami prijatelji in tovariši, kateri smo krstili svoj učiteljski pevski zbor po Tebi, ki si nam posvečal vse svoje sile.

Med nami bo Tvoj duh! In mi se bomo še in še poslavljali v spominu od Tebe, po-slavljali se bomo in vedno na novo želeli mir in pokoj Tvoji duši.

Slava Tvojemu spominu!

Bilo je blagodneče in veseli smo bili do-mačih stvorov. Pa smo preizkušali posamezne akorde. Iz njih je zrastle prva Adamičeva skladba »Zapuščena«. Prvi smo bili, ki smo jo peli, prvi šli z njo med svet, ne da bi se tedaj zavedali, da vsajamo korenine muzika-lični tvornici Emilove duše.

»Je za družega dekleta« v g-molu — je ostala vkoreninjena v meni, ne v njem, on je šel preko nje do svoje »France«, ki ga je postavila »k možu«. Glasbena Matica je ne-

Naš glas Teorija in praksa

Spodaj priobčeni članek nam je po-slala mlada tovarišica z večrazredne šole. Članek je zanimiv dokument, s kakimi težavami se mora boriti mlado učitelj-stvo, ki mu učiteljske radi svoje okorele ureditve ni moglo nuditi niti najosnovnej-sih norm za uspešno delo v šoli. Avtorica se je sicer omejila samo na konstataci-je, brez konkretnih predlogov, kako si zamišlja izboljšanje tega stanja. Vendar je to zaenkrat dovolj. Članek priobču-jemo v izpodbudo vsem onim, ki so nale-teli na slične, ali celo večje težkoče, da nam o njih poročajo. Prepričani smo, da je takih primerov še mnogo, da je že marsikdo razmišljal o njih. Potrebno je, da začnemo vprašanje energično tretirati v javni diskusiji. Tako bomo tudi naj-bolje dokazali, kako potrebna nam je nadaljnja izobrazba (strokovne revije, knjige, študijska potovanja), predvsem pa sredstva za to izobrazbo.

Op. ur.

Moje besede bodo kakor obtožba učitelji-šča, toda nič nočem spregledati ali omiliti na dejstvih, ki sem jih dognala v tem času, kar okušam težave in lepoto učiteljskega poklica.

Učiteljske naj bi pripravljalo in uspo-sabljal učiteljski naraščaj za uspešno vrše-nje njegovega poslanstva med narodom. Nas pa so trpali in pitali z znanjem, ki nam je bi-lo v breme in ki smo si ga pridobivali z mu-ko, ker nismo čutili niti zanimanja zanj, niti duševne potrebe in radovednosti. Vse kar so nam nudili, je bilo mrtvo, katedrsko, brez vsake zveze z življenjem. Da, danes smem to trditi, ker dobro čutim, koliko tega je še, kar bi morala vedeti, pa nam niso povedali,

VSEBINA:

Varstvo otrok in mladine.

† Emil Adamič.

Od prvih akordov.

Naš glas: Teorija in praksa. — Tovariš piše. — Učitelj in vaško življenje.

Nežki Klunovi v slovo.

Slovesna otvoritev nove šolske zgradbe v Mariboru.

Varčevanje.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učitelj-stvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Uči-teljski pevski zbor Emil Adamič. — Sol-ski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

kako sramežljivo segla po njej — na Kon-gresnem trgu je elitni zbor svetu prikazal delo domačega človeka, in zanetil s tem v Emilu oni ponos, ki ga je spremljal prav do groba. In prav ta samozavest ga je vsvarila v polnovrednega — večnega človeka.

Midva sva svoječasno veliko občevala. Kot dijaka sva bila navezana na svoje lastne zasluge. Pela sva v šentpetrski cerkvi za 10 goldinarjev na kvatre, pri obrtniškem tambu-raškem društvu »Zvezda« je on kot kapelnik dobil po 3 glid mesečno, jaz pa sem pisal note po 20 krajcarjev od strani. Ker je kompozicij primanjkovalo, jih je Emil sproti vsvarjal ali prirejal, jaz pa sem igral, kar je bilo težjega za posamezne instrumente. Ob nastopih sva prejemala še kar dostojne honorarje.

Služba nam je Emila odvedla v Zagorje, kamor ga je spravil g. dr. Cerin, da je vodil ondotno godbo na pihala. Ko smo v tork molče korakali po ljubljanskih cestah, sem se spomnil na njo in na razne orkestre in zборе, ki jim je bil Emil nekdanji agilen vodnik.

Svoje čase so sklenili študije s koncertni-mi nastopi in plesi. Nam so to prepovedali s pretnjo, da nam odvzamejo štipendije. Uklonili smo se na zunaj, notranje pa ne. Lahko si predstavljate, kakšno presenečenje smo povzročili, ko smo po maturi servirali profesorskemu zboru programe z najtežjimi skladbami od Čajkovskega do Mokranjca, čeških kvartetov do solospjevov, moških in mešanih zborov, še bolj pa so se morali za-čuditi Adamičevi tovariši, ki so ga morali na-domeščati zaradi bolezenskega dopusta, da je mogel tri mesece dan na dan vežbati naš zbor. E, bilo je lepo!

Emil! Koliko okenc se je odprlo ob Tvo-jih pesmicah, koliko blažene sanjivosti si vžil v odprta srca dobrohotnih ljudi, koliko zbro-rov je zasipala množica Tvojih akordov, in zdaj, zdaj je zevala pred nami ona strašna, hladna, neizbežna odprtina. Prvi od nas, pev-cev Tvojih prvencev, je podlegel nesrečnemu padcu, basist naš — Frice — drugi si Ti — štirje smo še, ki rahljamo spomine — živi so — lepi — tolažeci. Gorje mu, ki je brez njih!

Josip Lapajne